

OKROGLA MIZA

Uredništvo se je za objavo integralnega in avtoriziranega zapisa z okrogle mize o novem Zakonu o varstvu naravnih in kulturne dediščine, ki je bila 15.5.1981 v sejni dvorani SAZU v Ljubljani, odločilo iz naslednjih razlogov:

- arheološka praksa v Sloveniji (in drugod po svetu) doživlja pomembne notranje spremembe in zakon je izraz tudi teh sprememb oz. te spremembe usakinja;
- institucija okrogle mize omogoča sicer hitro in živo spremljanje posameznih tem in problemov, zapis pa določena stanja fiksira in daje informacije širšemu krogu zainteresiranih;
- okrogla miza je v slovenski arheologiji razmeroma nova oblika izmenjave mnenj in vpogled v njeno strukturo (kar omogoča zapis) lahko nadaljnje okrogle mize izboljša;
- problematika, izpostavljena na tej okrogli mizi, je le delno rešena, zato je ta zapis lahko izhodišče nadaljnjih razpravam.

Ko trdimo, da doživlja slovenska arheološka praksa notranje spremembe, ki jih ocenjujemo kot velike in daljnosežne, mislimo na proces, ki ni lasten samo slovenskemu prostoru, ampak se odvíja v številnih državah (za ZDA npr. je dokazan). To je prenos težišča terenskega arheološkega dela od usmerjenih, v potrebah stroke utemeljenih raziskav, na raziskave ogroženih arheoloških terenov. To preusmeritev, ki jo pogojuje celoten razvoj neke družbe, bi za Slovenijo pokazala že površna analiza v arheologijo vloženi finančni sredstev. Ob odsotnosti takšne analize ocenjujemo, da se ta sredstva gibljejo v razmerju vsaj 1:3 v korist zaščitnih arheoloških raziskav. Menimo, da se tega premika pri nas zavedajo le nekateri in trdimo, da ga je, kot vurok številnim problemom in konfliktom (tu se očitno ne strinjamo z mnenjem, da je slovenska arheologija brezkonfliktna), treba postaviti na prvo mesto.

Kakšne so posledice tega premika za arheologijo kot vedo in predvsem za njeno prakso?

Ocenjujemo, da organizacijska struktura slovenske arheologije, ki v marsičem še vedno temelji v ljubiteljstvu (kot nasprotju profesionalizmu), tega sunka (premika) ni bila in ni zmožna prestreči. Od tod tudi številne razpoke, ki se kažejo kot problemi in konflikti. Številne težave, ki jih je izpostavila okrogla miza o zakonu, kažejo parcialno razumevanje in reševanje kompleksnega problema, rezultat takšne situacije pa je počasno polzenje v diktaturo financ. Bazične raziskave v vse večji meri odstopajo mesto aplikativnim raziskavam, argument, da gre pri tem za vklapljanje stroke v širše družbene procese (plani), pa zaradi enostranskosti (delnosti) tega vklapljanja, izgublja svojo težo.

Problem enotne dokumentacije (Dular), problem razmerij med strokovnimi ustanovami (Svoljšak), kadrovske problemi (Svoljšak, Curk), problem prezentacije spomenika (Slabe), vprašanje komisij (Dular), planiranja in timskega dela (Oman) itd., vse to so različni aspekti istega problema, povezanega z zaostalostjo stroke. V tem kontekstu razumemo novi Zakon o VNKD in se z mnenjem dr. Curkove, da novi zakon ne prinaša bistveno novih določil o varovanju arheoloških spomenikov, ne moremo strinjati. To, kar se nam v novem zakonu zdí bistveno je, da zakonja nova, v praksi še nekaj časa prisotna razmerja med posameznimi elementi organizacijske strukture, da gre za zakonitev v praksi še izpeljanega delnega prestrukturiranja kot posledice omenjenega premika. Zato se zdí, da je novi zakon izraz trenutnega, prehodnega stanja in da se je morda treba bati, da bo nadaljnja praksa korakala pred njim.

Posamezni problemi, ki so bili izpostavljeni na okrogli mizi, so ob vsej svoji parcialnosti vendarle izredno pomembni, posebej še, če jih gledamo kot različne aspekte istega problema. Žal jih diskusija ni in tudi ni mogla razrešiti. Tako so bili redki sprejeti sklepi:

- ustanovitev komisije za izdelavo enotne dokumentacije,
- nadaljevanje diskusije o problemih varovanja in
- da se slovenski arheologi s to problematiko pojavijo pred javnostjo šele takrat, ko bodo različna vprašanja razširjena (sklep, ki je ob kasnejši realizaciji kulturnih diagonal na to temo na ljubljanski TV irelevanten).

Bojan Djurić

Drago Svobljšak: Mislim, da lahko začnemo z našo okroglo mizo. Lep pozdrav vsem, ki ste prišli; moram reči, da kar številna udeležba kaže, da je razprava o tem zakonu zanimiva in potrebna. Rad bi poudaril, da je ta okrogla miza sestavni del programa našega arheološkega društva, programa, ki smo ga sprejeli na našem zadnjem plenumu in da se poleg te okrogle mize tudi druge naloge iz tega programa kar uspešno odvijajo, da se na njih dela. Predno dam besedo dr. Marjanu Slabetu, ki bo vodil to okroglo mizo, bi rad poudaril še to, da so "mizo" pripravili dr. Iva Curk, dr. Ljudmila Plesničar, dr. Marjan Slabe in pa Janez Dular ter Bojan Djurić kot člana izvršnega odbora našega društva. Marjan prosim! Marjan Slabe: Zdi se mi, da je ta okrogla miza potrebna. Mi smo na sestankih, sejah, v kratkem predebatirali, katere probleme naj bi reševali, podali smo vam nekaj gradiva, v katerem so razvidni določeni problemi, ki jih nekje razjasnjujemo ali razčlenjujemo, ali pa jih vsaj nakažemo. V osnovi pa smatram, da je smisel naše okrogle mize v tem, da razjasnimo in poglobimo nekatere pojme v zakonskih določilih. Vseh tako ne moremo. Verjetno, če bo ta miza pokazala, bo potrebno še enkrat imeti sestanek oz. nadaljevati z nekaterimi problemi oz. reševanji nekaterih problemov.

Nadalje je treba izpostaviti določene kvalitete, probleme, vprašanja, ki jih prinaša novi zakon, saj vemo, da ta razširja svoj obseg nasproti prejšnjemu. Mislim sem, da homo iz ust avtorja novega zakona zvedeli tudi nekatera bistvena izhodišča za varovanje in načine, ki nam bi koristili pri našem delu. Verjetno se je avtor sam še naprej poglobljal v zakon in poskuša z raznimi sestanki oz. svojimi mnenji na le-teh vplivati, kako naj bi se zakon izvajal. Nadalje, da z motivi, načeli novega zakona, čim popolneje vkorakamo v družbeno sredino na tak ali drugačen način, bodisi s publikacijami ali kako drugače. Nadalje moramo ugotoviti bistvene lastnosti posameznih določil, ki se dotikajo arheoloških delavcev pri reševanju varovanja terenskega in premičnega arheološkega spomenika. Namerno moramo biti tu jasni v pojmih, da poudarimo temeljne razlike med določili starega in novega zakona. Zlasti starejši smo bili navajeni na stari zakon in dobro je, da si večkrat obnavljamo, da vidimo, kje ustvarja novi zakon nove probleme, pa najsi gre tu za posamezne pojme (spomeniška dediščina - spomenik = dva pojma), način proglašanja spomenikov, organizacijo zavarovanja spomenikov (to je razširjen pojem), razširjeni kompleks

dela, vsebinsko dela pri njih, način investiranja za varovanje, premični in nepremični spomenik itd. Skratka, sestali smo se, da enotno utirimo naša delovna načela, enotno poudarjam, in s tem doprinesemo tisto, kar od nas zahteva oz., kar smo ji dolžni dati. Pri tem smatram, da naj naš razgovor ne bo zgolj akademskega značaja, marveč naj nosi vseskozi v sebi klico vsakdanjosti. Tej so določila novega zakona tudi najbolj namenjena.

To bi povedal za uvod in prosil, da bi začeli s posameznimi vprašanji in da bi poizkušali tisti, ki smo se s tem ukvarjali, komisija štirih, odgovarjati. Kdor bo najbolj sposoben, ta bo pač dal odgovor. Tako se bomo približali nekemu sistemu dela. Verjetno ste vsi zakon prebrali in vam je jasno, da so vse organizacije, to so muzeji, zavodi za spomeniško varstvo in druge - galerije itd., dolžne varovati dediščino: eni premično, drugi nepremično. V zakonskih določilih je točno navedeno, kaj so nepremični in kaj premični spomeniki. Veliko vprašanje je recimo: ali je dolžan izkopavalec-arheolog, ki raziskuje - preskrbeti sredstva tudi za prezentacijo, najsi gre tu za zaščitna ali za sistematična izkopavanja. Vprašanj je še in še. Nadalje, do kod sega delo zavodov za spomeniško varstvo oz. muzejev. Potem način financiranja, način oblikovanja bodočega zavarovanja spomenika. Zdi se mi, da je problemov ogromno in da jih lahko rešimo tukaj enotno. Današnje zaključke bi zbrali in bi bili nekak moto našega dela, neka osnovna načela, katerih bi se držali. Zdi se mi, da ravno sedaj, na začetku, ko se zakon šele uvaja, lahko spravimo nekatere takozvane, zame so to takozvani problemi, z dnevnega reda in jih rešimo enkrat za vselej. Prosil bi, da kdo, morda od komisije, še kaj doda, da kaj poudari, kar sem jaz na kratko prezentiral.

Ljudmila Plesničar: Če smem povzeti to, kar je kolega Marjan Slabe povedal. Sama sem se bolj poglobila v vprašanje muzejev in varovanja kulturne dediščine premičnega značaja. Glede na to, da muzeji nimamo več svojega zakona o muzejih, tako kot je bilo to doslej, do decembra lani, ampak smo vključeni v novi zakon o naravni in kulturni dediščini in smo del tega zakona oz. so vsa določila vključena v ta zakon, so muzeji pri nas dobili neko novo razsežnost. In sicer se direktno vključujejo v varovanje kulturne in naravne dediščine nasploh, ne tako kot prej, ko so imeli le nekatere dolžnosti in pravice. Torej, po novem zakonu so vključeni v ta proces varovanja. In poleg dejavnosti, ki jih zelo na široko razčlenjuje 70. in 71. člen zakona, ki sta splošnega značaja za vse strokovne organizacije, to se pravi tudi za muzeje, torej za vse tiste, ki se ukvarjajo na kakršenkoli način s kulturno in naravno dediščino, je torej obveza varovanja kakršnekoli dediščine za vse enaka. Ni različna. Ne za muzeje posebej, za zavode posebej in za ostale strokovne organizacije posebej. Muzeji, o katerih mislim govoriti, imajo pa še posebne naloge. In sicer to nalogo, da še posebej skrbijo, s tem da se ne izključujejo ostale naloge, za premične spomenike. In to zelo dobro navaja 87. člen, ko pravi: "... skrbi za premično kulturno dediščino, ki je bodisi v varstvu muzejev ali izven njih." V to varovanje spadajo jasno tudi arheološki spomeniki in pa seveda arheološka dediščina. Muzeji pridobivajo po 92. členu zakona predmete v muzej tudi z arheološkimi izkopavanji. Ker po 91. členu muzeji opravljajo strokovne naloge, se pravi tudi izkopavanje, ki so strokovne naloge, in s tem pridobivanje arheološkega gradiva, na območju katerega so ustanovljeni, mislim, da bo morala za vse arheološke posege, bodisi v srednjeročnem programu, bodisi v dolgoročnem programu, vsaka strokovna organizacija, torej tudi muzej, programirati. In se dogovarjati, kajti 13. člen tega zakona omogoča tudi drugim strokovnim organizacijam, to se pravi zavodom, Akademiji, FF, vsem tistim, ki se ukvarjajo z naravno in kulturno dediščino, da tudi izkopavajo. To se pravi, da bo v bodoče treba programirati v srednjeročnem in dolgoročnem planu, se dogovarjati in seveda sklepati sporazume, ki bodo temelj nadaljnje dela. Do tega dogovarjanja bo moralo priti še

posebej med samimi muzeji, kajti imamo regionalne muzeje, imamo mestne muzeje, imamo republiške muzeje. In po ustanovitveni listini vsak od teh muzejev pokriva svoje področje. Tu lahko nastanejo zelo čudne zadeve in razni nesporazumi, predvsem pri posegih v posamezna področja. Še vedno ostane za mene po 25. členu dilema, kdo rešuje premične arhitektonske elemente. Recimo neke zrušene stavbe. Bodisi da je to arheološkega ali pa umetnostnozgodovinskega pomena. Meni še vedno ni jasen ta problem in verjetno bomo to v tem krogu morali rešiti, kdo rešuje, na kakšen način rešuje, kdo za to plačuje sredstva. Po 54. členu spada v pripravo stavbnega zemljišča tudi arheološko izkopavanje. To je omenil že dr. Slabe, da je velika dilema, v kakšni meri naj investitor plačuje ta izkopavanja. Kaj sodi v varovanje arheološke dediščine? Ali samo to da izkoplješ, da fotografiraš, da narišeš in odpelješ v muzej, pustiš lepo v zabojih, nakar naj bo to nadaljnja skrb muzejev? Jaz se pridružujem mnenju kolega dr. Slabeta, da zavarovalna arheološka izkopavanja investitor mora plačati v celoti. In sicer predmet, dediščino, bodisi spomenik ali karkoli varuješ takrat, kadar je v celoti zaščiten. V celoti je predmet zaščiten takrat, kadar je pravilno dokumentiran, pravilno hranjen, kadar so na njem izvršeni vsi posegi za njegovo varovanje. Dogovarjati se bomo morali, kakšne bodo cene naših posegov v razna zemljišča in pa v razne regije. In v sporazumu z investitorjem. Tu je še veliko drugih vprašanj, recimo problem priprave registra, s tem se ukvarjamo tudi muzeji in pripravljamo svoje teze, kako naj bi vodili registre za premične spomenike oz. premično kulturno dediščino. To bo namreč del izvršilnih predpisov tega zakona, pri katerih moramo sami sodelovati.

Iva Čurk: (zapis je tehnično neuporaben, zato objavljamo le povzetek)

Spomenik označuje pravni akt, potenciramo pravno varstvo napram dediščini. Zelo so pomembna zdaj marila odločanja, kaj bomo predlagali, da se dodatno zavaruje kot spomenik. Gotovo se bo in se more odločati zgolj strokovna vrednost; važno merilo bo tudi ogroženost. Po strokovni plati pa bomo stremeli za tem, da bo zavarovan tak arheološki sklop, ki ima povezano izpovedno vrednost. Vsak posamezni arheološki element in podatek seve, ne more biti zavarovan kot arheološki spomenik. Podobno bo moralo biti vodilo pri izboru premične dediščine za premične spomenike. Gotovo ni a priori vsaka muzealija spomenik. Ko dobi predmet svoje stalno mesto v znanosti in izobraževanju z vključitvijo v razstavno ali študijsko zbirko, postane spomenik in to ali kot del zbirke ali pa celo izjemno kot posamezen predmet. Vse to so pomembna metodološka vprašanja, tista, ki jih je danes treba najprej obdelati.

Drago Svobljšek: To namreč potegne za seboj še drugo vprašanje. Če je tako, kot bi se dalo razumeti ta člen (25), potem to pomeni ogromen posel, ki je naložen na ramena muzejskih delavcev.

Ljudmila Plesničar: Ogromno.

Drago Svobljšek: Če se to sedaj zmanjšuje, potem se resno zastavlja vprašanje registra, oblike registra in njegove zasnove, še posebej v primerjavi z registrom za nepremične spomenike, ki se mi zdi, da je bolj skrbno opredeljen. Potem pa je tu še vprašanje kriterijev, po katerih se bomo odločali, če je zbirka ali kar kompletno najdišče že samo po sebi spomenik, pa še tu se zastavlja podvprašanje, ali že kar samo po sebi ali je potreben za razglasitev še akt.

Marjan Slabe: Z aktom, ker ga mora občina potrditi.

Drago Svobljšek: Se pravi, da je sedaj osnovno vprašanje kriterijev: kdaj je kakšna stvar spomenik? Te moramo imeti izdelane, da ne bomo nekateri za spomenik opredelili en fragment, ki se nam bo zdel velepomemben, v Ptujju npr. pa bodo, zato ker imajo obilo kvalitetnega gradiva, kriterije še bolj zaostriili.

Ljudmila Plesničar: Že, ampak če ima za tisto področje posebno zgodovinsko vrednost, je lahko tudi tak fragment spomenik. To je vse stvar kriterijev.

Drago Svoltjšak: Kriterijev, ki jih moramo pripraviti mi, stroka, in pa register, ki ga nismo mi dolžni narediti, ampak, zdi se mi, da tako piše v zakonu, jih je dolžan izdelati pripravljalec.

Ljudmila Plesničar: To bodo zakonski akti o registraciji.

Iva Curk: Sedaj se zelo intenzivno dela na tem.

Ljudmila Plesničar: Tudi skupnost muzejev dela na tem.

Marjan Slabe: Vsi muzeji ne bodo mogli opravljati te naloge. Samo pooblaščen muzeji.

Ljudmila Plesničar: Ne bi rekla. Tisti trenutek, ko je muzej z aktom ustanovljen, ima vse pravice in dolžnosti, sicer ga morajo razpustiti.

Greta Hirschböck-Merhar: Seveda samo če ima strokovnjaka za to obdobje.

Marjan Slabe: Občina bo za register pooblastila samo en muzej, ker imajo občine tudi specialne muzeje in tisti za določene stvari ne bodo pristojni.

Mehvila Urleb: Toda pri tem se bo vendar vse dubliralo. Ti že inventariziraš, imaš kartoteke, sedaj pa boš moral delati še register.

Ljudmila Plesničar: Ne, ne. Sedaj je v pripravi pravilnik o ustanavljanju strokovnih organizacij. Mi vsi bomo šli skozi to registracijo ponovno. Vsi muzeji.

Drago Svoltjšak: Mislim, da je pomemben za vpis spomenika tudi odnos register-inventarna knjiga, kartoteka -register.

Marjan Slabe: Register bo predpisan. V komiteju je prav sedaj na delu komisija, ki bo izdelala pravilnik o načinu registracije.

Bojan Djurič: Prav v zvezi z registrom se javlja vprašanje, kaj mora obsegati. Po 23. členu je to za register nepremičnih spomenikov povsem jasno: "Register nepremičnih spomenikov in znamenitosti je javna lista in obsega:" in tu je naštetih sedem elementov. Ni pa to jasno za nepremične spomenike, ker tega registra ni in kot smo slišali, je ta še v izdelavi. Zanima me, ali bo ta register podoben ali enak registru za nepremične spomenike in če bo, ali bo obsegal tudi to, kar je v tretji alineji omenjenega člena? Namreč listine, ki so v zvezi s spomenikom ali znamenitostjo? Ali pomeni to dokumentacijo? In če je to res, ali bo register vseboval kompletno dokumentacijo, kar pomeni, da bo terenska dokumentacija zbirana vsaj v dveh ustanovah?

Iva Curk: Gre za pravno dokumentacijo.

Božidar Slapšak: Kaj pa zadnja alineja? Govori o strokovni dokumentaciji spomenika ali znamenitosti, ki omogoča njegovo prepoznavanje in obnovo.

Marjan Slabe: Rad bi povedal samo tole. Sedaj je v izdelavi pravilnik za registracijo in če se spomnite, je na posvetilih, ki ste jih imeli, tov. Humar želel, da bi dali muzeji in vsi drugi pripombe k temu pravilniku. Pri tem pravilniku bi morale sodelovati vse organizacije, ki se s tem ukvarjajo na kakršenkoli način; ne glede na to, ali bodo pooblaščen ali ne, naj dajo svoje pripombe. Pripombe je dal že Mestni muzej Ljubljana, druge je izdelala Skupnost zavodov in jih bo sedaj poslala. Razlika med temi podatki, ki jih bo vseboval ta register, med premičnimi in nepremičnimi spomeniki, bo razmeroma majhna.

Iva Curk: Pomemben bo prenos oz. zveza z že narejenimi dokumenti in s tem z novim registrom. To vprašanje so kolegi tu zastavili, tudi jaz bi se takoj vprašala, kaj bomo naredili s tem, kar že imamo, kar smo že napisali, saj tega ni tako malo. Na preprost način je treba določiti, kako bomo verificirali in ažurirali evt. z dopisom, s potrditvijo stare, že narejene registrske knjige. Muzejska inventarna knjiga pa mora biti le priloga registra premične dediščine. Po moje je in mora biti ta pot do novih registrov razmeroma kratka in preprosta.

Marjan Slabe: Vendar morate razumeti, da bo register vseboval dosti manj spomenikov, kot smo jih imeli doslej. Koliko pa mislite, da bo v Sloveniji spomenikov? To je posebej važno vprašanje. Povem vam, da jih ne bo veliko.

Drago Svoltjšak: Predvsem za nepremične,

Marjan Slabe: Problem pojma dediščine in metodologije proglašanja kulturnega spomenika bo treba še skupno predebatirati. Mislim, da je treba to gradivo, ki ga je izdelala dr. Curkova, dopolniti in narediti posebej sestanek v okviru društva, kjer naj se razpravlja o teh zadevah, s tem da pride gradivo prej do posameznih zainteresiranih ljudi, da bi lahko potem oddali pripombe. Mi se bomo s tem gradivom ukvarjali in bomo to reševali.

Božidar Slapšak: Se pravi, da bodo kriteriji in metodologija posebej izdelani in da bo potem diskusija o tem v okviru društva tekla posebej?

Marjan Slabe: Da, tako se mi zdi najbolj pametno, ker mi sedaj rešujemo, kot vidite, le splošne pojme.

Iva Curk: Razmejitev dela na arheološkem izkopavanju, razmejitev dela med muzejem in zavodom, to vprašanje moramo reševati iz logike arheološkega dela. Vemo, da je arheološko izkopavanje tudi varstveno dejanje, seve pa ni samo varstveno dejanje. Izhajajoč iz te logike moramo danes spet podpreti sporazum o načinu dela in delitvi dela med organizacijami. Danes drže vse tamošnje postavke. To potrjuje tudi logika dolgoletnega dela naše komisije za izdajo dovoljenj za arheološka izkopavanja. Delitev del sloni na dejstvu, da je zavod skrbnik in skratka strokovna organizacija za probleme nepremične dediščine. Arheološke najdbe, ki so sestavine arheološkega najdišča, so sestavina nepremičnega spomenika. Te najdbe morajo preiti že pot strokovne obdelave in morajo dobiti dodatno, "pedagoško" funkcijo muzejskega predmeta, to se pravi funkcijo v pedagoško-znanstveni usmeritvi muzeja, da postanejo jedro dela arheologa-muzealca. Konservatorska dela so vezana na prostor, na vrsto pojavnosti, ki so enako obsežne kot pojavnosti iz delovnega področja muzeja. Dimenzije odnosa do varovanja spomenika in dediščine kot prostorskega fenomena so resnično rešljive samo v strokovnem kontekstu dela v zavodu. Seve so pa ravno tako dimenzije drobnega predmeta resnično predstavljive v osnovnih ciljih muzeja. Potem pa imamo še drugo vodilo: vsak arheolog je, dobro vemo, za nekaj specializiran in mislim, da je treba, da na to še bolj pazimo, da bomo postali še boljši strokovnjaki za določena, ožja področja; vsi posamezniki, ne glede na to, ali delamo v muzeju ali v zavodu. Potemtakem ljubljanske rešitve - delitve dela med muzejem in zavodom še vedno navajam kot vzorec, kako ravnati.

Blagomir Jevremov: Povedal bi le nekaj. Mislim, da moramo zakon razumeti v celoti. Na tej okrogli mizi izpostavljamo le tiste člene, s katerimi se srečujemo v praksi. Zelo poenostavljeno je reči, da člena 13 in 71 govorita o nalogah v strokovnih službah, oziroma o zavodih za spomeniško varstvo, muzejih in drugih. Toda ta dela in naloge se med njimi razčlenjujejo in dopolnjujejo za zavode za spomeniško varstvo in muzeje v členih 82, 87 in dalje. Ker se predzadnji paraf 82. člena dopolnjuje z drugim parafom člena 16, so arheološki spomeniki lahko zemljišča, to kar je prej rebrala dr. Curkova, in nepremični, kot je v omenjenem parafu 82. člena. Ali so pod znamenitostjo tega člena mišljene tudi premičnine, ki mu pripadajo? V primeru arheološkega najdišča pa premičnine, ki so v njem zakopane? Nato sledijo naloge in tudi področja, o katerih se razpravlja. Člen 91 govori o vsem, kar je navedla dr. Plesničarjeva, in še o pridobivanju gradiva. Poleg tega, da lahko tudi druge organizacije raziskujejo na tem ali onem področju. Tu pa ni nobene razmejitve oziroma določitve, na kakšen način naj bi se ta razmejitev naredila. Ali gre to po familijarnosti, ali s stališča močnejšega, ali v smislu dogovarjanja s prej opredeljenimi pravicami in dolžnostmi, ki jih mora vendarle nekdo opraviti po končanem delu. Skratka hočem reči, da je treba paraf člena 82 glede premičnih spomenikov oziroma nepremičnih premisliti. Kajti vodijo se registri in če vzamemo v primeru arheološkega najdišča, so tudi ti za premične. Kdo v tem primeru vodi register o njih?

Marjan Slabe: Ti si začel malce širše. Najprej bi samo pojasnil. Poudaril sem v uvodu, da ne bomo zakona tolmačili v splošnem – teoretičnem smislu, ker sem smatral, da smo ga vsi prebrali. Pač pa naj mi rešujemo tiste probleme, ki se nas neposredno dotikajo vsak dan. Poudaril sem tudi, naj nosi želo vsakdanjosti, tisto, kar mi rabimo. V zvezi s tem, kar je nejasnega pa prosim, da odgovori dr. Plesničarjeva, potem bom pa še jaz nekaj dodal.

Ljudmila Plesničar: Tako kot jaz gledam s stališča muzejskega delavca. To je predzadnji odstavek, kjer gre za nepremične spomenike in v primeru arheološkega najdišča za premične spomenike, ki so v njem zakopani. Tu gre za strokovne organizacije, za zavode. Sama razumem to zadevo tako, da če recimo zavod posega v arheološko zemljišče z izkopavanjem, je dolžan, da izkopane predmete odda v muzej na katerega področju je delal. Razumem s tem, da bo dotični arheolog z zavodom za spomeniško varstvo opravil celotno delo in bo muzeju predal kompletno vse. S tem, da bodo predmeti verjetno tudi perparirani, konzervirani in dokumentirani po pravilih, ki jih bodo prinašale teze oz. izvršilni predpisi tega zakona.

Iva Curk: Saj smo se tako tudi sporazumeli.

Marjan Slabe: Glede na izjemo, verjetno registra. Glede registra to ne bo šlo, ker imate vi svojo dokumentacijo in ta je pač dokument vsake ustanove. Medtem ko je za tiste naloge razumljivo. Vsak, kdor bo prevzel spomenik, ga bo prevzel v celoti. Vsi smo prejeli odločbo od Zavoda za spomeniško varstvo SRS za izkopavanje, za raziskovanje, nihče pa ni te odločbe prebral. Tam jasno piše, za kaj mora vsakdo poskrbeti. Tu ni sprememb.

Marjana Jevremov: To pomeni, če bo zavod predal gradivo, da bo moral muzej dobiti tudi kompletno dokumentacijo, skupaj z gradivom, če hočemo le-tega proglasiti za spomenik.

Blagoje Jevremov: Ne gre samo za to, gre tudi za ustanove, ki raziskujejo na muzejskem področju brez predhodnega dogovora.

Iva Curk: Primerno in obdelano dokumentacijo. Eno je komplementarna originalna terenska dokumentacija in drugo je obdelana dokumentacija, ki jo že mora razumeti kdo drug.

Janez Dular: Mislim, da bomo morali tudi tu skleniti nek sporazum ali dogovor, ki nas bo obvezal, kako naj ta dokumentacija izgleda. Za akcije, ki so financirane z denarjem Raziskovalne skupnosti, se tak obrazec že pripravljamo, veljati pa bi moral (morda z nekaterimi spremembami) tudi za zaščitna arheološka raziskovanja. En izvod dokumentacije bi prejel muzej, ki gradivo hrani, drugega pristojni zavod, tretji pa bi šel (seveda, če se bomo o tem dogovorili) v centralni arhiv. Ta bi bil enoten za vso Slovenijo, tako da bi imeli v primeru, da se dokumentacija na primarnem mestu uniči, v centru še vedno rezervni izvod. Kako naj dokumentacija izgleda, oziroma kako naj bo sestavljena, pa je seveda stvar dogovora. Društvo o tem že pripravlja okroglo mizo, ki bo predvidoma v jeseni, na njej pa bomo skušali (vsaj take so naše želje) izdelati predlog, kako naj elaborat o terenskih raziskovanjih izgleda, oziroma kakšen naj bo.

Iva Curk: Gotovo nas mora pri vseh prizadevanjih voditi vendar cilj oblikovati enoten delovni proces. Bilo bi grozno, če bi trdili, da se takoj kopira dokumentacija. Tako moraš dati nekaj popolnoma neuporabnega od sebe, pa vendar zadostiš zahtevam. Saj smo vsi kdaj delali v arhivih in tu marsikaj videli. Tendanca našega dela pa je vendarle, da se izsledek objavi oz. da je podatek čimprej tako obdelan, da lahko splošno koristi. Zato moramo vse prizadevanje za razmnoževanje in kopiranje dokumentacije graditi iz neke enotne logike in pravzaprav se moramo samo dogovoriti, v kateri fazi enotnega delovnega procesa bomo potem dokumentacijo razmnožili in razdelili.

Janez Dular: Mislim, da bi bil lahko eden od sklepov te okrogle mize, da pristopimo k izdelavi enotne terenske dokumentacije. Vzorec elaborata bi na naslednji okrogli mizi (recimo v jeseni) razložili, prediskutirali in sprejeli, tako da bi postal obvezen za vse člane našega društva. Jasno je namreč, da že sedaj nekateri delajo zelo vestno in natančno, drugi pa zelo površno, kar zavisi v večini primerov od lastne vesti in presoje. Neke norme bi morali sprejeti.

Marjan Slabe: Jaz bi celo predlagal, da se v okviru društva ustanovi komisija, ki bo ta predlog izdelala. Zdi se mi, da ne bo šlo, če bi delali tako v celoti, ampak po komisijah se temu da pomagati. Potem se izdelava gradivo, ki se da v debato v društvu, ki ga potem sprejme. To bo pravzaprav neka obveza do vsega in se tako enotno delo uteče, potem bo veliko problemov odpadlo in še usklajujemo ga lahko med seboj, kar je najbolj pomembno.

Ljudmila Plesničar: V vseh razpravah, ko se je sprejemal ta zakon, je bilo eksplicitno rečeno, naj bi se republiški zavod za spomeniško varstvo ukvarjal z metodologijo varovanja kulturne dediščine. Metodologija varovanja je po mojem tudi dokumentacija. In izhajajoč iz 82.člena prve alineje, kjer piše, da zavodi: "evidentirajo, proučujejo in dokumentirajo nepremične spomenike in znamenitosti, pripravljajo študije in elaborate za njihovo varovanje, konzerviranje, obnavljanje in revitalizacijo, za ohranjanje ter vzdrževanje njihovih zavarovanih lastnosti." To se pravi, da so njihove naloge daleč obsežnejše, s povsem praktičnega stališča: recimo, da najdemo v Emoni nek kompleks, ki naj bo ohranjen in situ, konzerviran in vključen v ambient. Na osnovi novega zakona razumem, da mora biti zavod tisti, ki pripravi elaborat in projekt prezentacije. Vse to pa na podlagi dokumentacije, zato smatram, da bi moralo biti hranišče pri republiškem zavodu, ki ima možnost evidentirati vse svetovne načine priprave dokumentacije in elaboratov. Zavod naj bi bil tisti, ki naj bi razvijal to dokumentacijo in to naj bi bila ena prvenstvenih nalog republiškega zavoda.

Marjan Slabe: Mi smo govorili samo o načinu izdelave dokumentacije, da bi ta bila enotna za vse izkopavalce, da ne bi bila ena shranjena le v muzeju. Ti pa si sedaj preskočila na drugo vprašanje.

Božidar Slapšak: Hotel sem reči samo, da se to navezuje na tisto, kar smo prej govorili v zvezi z izdelavo kriterijev oz. metodologije za registre spomenikov. V zakonu je predvidena določena dokumentacija, za nepremične spomenike je že tudi navedena. Ni pa specificirana in to je v okviru izdelave kriterijev treba napraviti. Sicer je pa Zavod verjetno tako že vključen v to.

Marjan Slabe: Saj od zavoda ste verjetno že dobili gradivo. Vsaj zavodi smo dobivali gradiva, najprej osnutke, kako naj bi se ta dokumentacija izdelala. Na tem se že leta in leta dela.

Iva Curk: Za to si vseskozi prizadevamo, a kaj, dva zmoreta pač samo toliko, kolikor zmoreta. Gotovo bomo pa tudi v prihodnje delali to, kar smo do sedaj.

Marjan Slabe: Vrnili bi se k tisti enotni metodologiji za dokumentacijo. Kot smo rekli, ena dokumentacija bi bila na SAZU, ena v muzeju, ena na zavodu za spomeniško varstvo. To je stvar dogovora in to bi bil sklep. *Janez Dular:* Rad bi se navezal na to, kar je rekel Blaže Jevremov. Konkretno mislim na odnose in sodelovanje zavodov na terenu. Doslej je bila namreč praksa, da je bil pri izkopavanjih v večini primerov vsak prepuščen samemu sebi; tisti, ki je opravljal takomenovani nadzor nad izkopavanji, je prišel po navadi na teren le za kratek obisk, tako da izkopavalcu ni mogel bistveno pomagati ali svetovati. Redki so primeri, da nad izkopavanji bdi posebna komisija. Sam poznam tak primer za Emono, na podoben način smo skušali delati tudi v Ptujju. Mislim, da bi bilo za stroko zelo koristno, če bi izkopavanja vedno nadzorovale

komisije. Sestavljene bi morale biti iz izkopavalcev, predstavnikov pristojnega zavoda za spomeniško varstvo in muzeja, verjetno pa bi sodil vanjo tudi predstavnik krajevne skupnosti oz. družbeno-političnih organizacij tistega kraja, v katerem je spomenik. Naloga komisije seveda ne bi bila samo nadzorovati, ampak bi morala delati tudi kot posvetovalno telo. Na ta način bi teklo delo veliko lažje, pa tudi v kritičnih trenutkih breme odločitve, kako varovati spomenik, ne bi padlo na enega, ampak na več ljudi. Zakon takih komisij sicer ne predvideva, vendar pa bi se lahko v arheološki stroki tudi sami odločili, da bomo delali na tak način. Seveda pa bi se morali prej dogovoriti, kdo bo komisije imenoval, kdo jih bo financiral in navsezadnje, po kakšnih metodah oziroma pravih bodo delovale.

Iva Curk: To je tudi stvar, ki zori že dolgo, delno v praksi, delno v teoriji. Naša komisija za izdajo dovoljenj za arheološka izkopavanja je predlagala republiškemur komiteju, naj bi bilo dodatno pogoj za izkopavanje na spomeniku dejstvo, da delo spremlja strokovna komisija, v katero je vključena muzejska in varstvena sfera in, če gre za prezentacijo, tudi republiški zavod, zaradi metodološke enotnosti. Tako najbolje prispevamo vsak svojo strokovnost. Na videz zveni tole poudarjanje muzealec ali konservator nekoliko napihnjeno, saj vsi vemo, kako smo se šolali. A danes je to že nekoliko drugače in še bolj drugače mora postati. Danes so za to že šole, da si prihraniš nekaj poti v praksi. Mislim, da moramo vztrajati, da se bomo formirali v prihodnje še boljše, še bolj urejeno.

Marjan Slabe: Vrnili bi se na Dularjevo. Rekel bi, da delamo na tem, in upam, da bo društvo to podprlo, da se bodo spomeniki lahko raziskali samo pod pogojem, če bo predhodno v zvezi s tem ustanovljena komisija; poudarjam, deklarirani spomeniki. Ne mislim, da bo sedaj ta komisija vodila izkopavanja. Daleč od tega. To bo neko posvetovalno telo, kajti mi smo v času, ko ne moremo "individualno manipulirati". Kako pa bodo te komisije sestavljene, ali tako, kot smo se že dogovorili, ali bodo še drugi ljudje zraven, to je treba razrešiti. Sestava bo gotovo odvisna glede na problem spomenika ali na prostor, v katerem se spomenik nahaja. V Ljubljani je, kadar to uporabljamo, sestav širši, kadar pa ne, je ožji. Predvsem pa bodo morali biti tu pri razreševanju samih spomeniških vprašanj v glavnem strokovnjaki, arheologi.

Iva Curk: Pa neki pravilnik bomo morali pripraviti o poslovanju komisij in reševanju vrste praktičnih vprašanj, rešiti moramo probleme v zvezi s stroški delovanja komisije itd.

Jože Oman: Želel bi se vrniti na Janezovo kritiko o nesodelovanju arheoloških delavcev različnih profilov pri terenskem delu. Razlog verjetno tiči v tem, da dela različnih ustanov niso plansko usklajena. Veljalo bi razmišljati o plansko usklajenih posegih na spomenikih, ki bi bili v soglasju tudi s potrebami družbeno-politične skupnosti, predvsem z njenimi potrebnimi posegi v prostor. Konservator mora danes sodelovati pri pripravi raznih planskih aktov na vseh ravneh. Strokovne osnove za usmerjanje varstva morajo biti tako v družbenih planih, prostorskih planih, kakor tudi urbanističnih in zazidalnih načrtih. Zavarovalne posege na spomenikih moramo zato načrtovati v okviru teh sprejetih aktov, da ne pride do zavor in konfliktov, ko se posegi začno realizirati. Najvažnejše pa je, da so potem ti posegi pripravljeni in je sodelovanje, tudi timsko delo, možno.

Matej Župančič: Ali je obveznost, da bi spomeniški zavodi sodelovali pri izdelavi urbanističnih redov ali pa urbanističnih načrtov?

Jože Oman: To zahtevata tako urbanistična kot tudi spomeniška zakonodaja. In to se tam, kjer planiranje poteka skladno s sprejetimi zakoni, ki urejajo prostorsko planiranje, izvaja. Tam do nasprotij ne more prihajati.

Iva Curk: Dobro planiranje bo ogromno prispevalo k vrsti zahtev, ki jih je danes treba še posebej urediti. Samo najbrž bo, žal, še trajalo, preden bo vse steklo.

Jože Oman: Treba bi se bilo zavedati, da bomo ob vsem tem morali uskladiti tudi naše delovne plane in pravčasno sprostiti tiste terene, kjer ima posamezna družbeno-politična skupnost svoje druge interese. Seveda pa bo to možno, ko bo planiranje s prostorom teklo skladno z zakonom. Planiranje na različnih ravneh zahteva tudi različen konservatorski pristop z ozirom na naravo planskega akta.

Iva Curk: In tudi novelacija upošteva še boljše izhodišče.

Jože Oman: Kjer upoštevajo z zakonom predvideno zaporedje planov, ne prihaja do nasprotij med zahtevami varstva in družbenimi hotenji, ker so tudi vsi posegi na spomeniku časovno in prostorsko načrtovani, pa najsi gre za sredstva, za pripravo strokovne terenske ekipe in za konservacijo.

Marjan Slabe: Jožetu bi le odgovoril. Hotel je povedati, da bi morali enako kot imamo drugje, tudi mi notranje planirati, tudi mi v društvu. Zaključek je torej ta: naše raziskovalne in druge akcije moramo usklajati.

Andrej Pleterski: Samo nekaj bi vprašal. Sedaj je bil govor o komisijskem nadzoru raziskovanja spomenikov. Kako pa bi bilo potem z nadzorom raziskovanja dediščine, ki pravzaprav predstavlja večji del terenskega dela?

Ljudmila Plesničar: Doslej je zavod za spomeniško varstvo SRS določal komisijo, ki je nadzorovala in nadzornika.

Marjan Slabe: Sodim, da bi bil samo nadzornik, ki bi nadzoroval, za dediščino ne bi bila komisija. Tako smo se mi takrat odločili.

Blagoje Jevremov: Skorajda smo pri tem vsi zamudili. To je bilo tudi v temeljih plana srednjeročnega razvoja vseh občin. Naš muzej se je npr. vključil tako, da je postal podpisnik pri prostorskem planiranju. Ostane še druga plat dela, ki ga opravljamo na spomenikih. Ta so zajeta v muzejskih planih in so planirana. Morajo biti zajeta tudi v temeljih plana Kulturne skupnosti občine in muzeja kot takega. To pomeni, da mora biti to usklajeno. Kaj če pride do neusklajenosti? Če se pojavlja nekdo, ki se poleg te usklajenosti na občinski ravni pokaže na tem ali onem spomeniku? Ali ti on lahko določi, kaj lahko delaš?

Marjan Slabe: Vprašanje je zanimivo, ker ima svojo težo. Naj vprašam najprej, kdo naj bi se pojavil?

Blagoje Jevremov: Takole. Imam soglasja od Zavoda za spomeniško varstvo. V nekaterih od teh je navedeno, da bo ta dela prevzel zavod, druga dela pa javite v muzej. Tu se predvideva taka gradnja in javite v muzej. V zvezi z nekaterimi arheološkimi deli pa ni niti navedeno, kdo bi jih naj prevzel.

Marjan Slabe: Ti je kdo poslal ta dokument?

Blagoje Jevremov: Zavod za spomeniško varstvo Maribor. To lahko tudi dokumentiram. Sedaj sprašujem iz preprostega razloga, ne da gre to na rovaš bilo koga, ampak samo zato, da se razčisti eno od osnovnih vprašanj. Če imamo v svojih dokumentih, da na tem področju izvajamo zaščitna izkopavanja kot so ta, ki so tudi podana v temeljih Kulturne skupnosti, potem kakem te reči odpadejo, ostanejo samo dogovori. Šele po dogovorih, ne pa na način, kot sem ga navedel, se lahko taka dela na muzejskem področju opravljajo. V nasprotnem pa se zastavlja vprašanje, če lahko kdo komu daje pravico določati takšen način dela?

Marjan Slabe: Zakon (82. in 83. člen) jasno pove, kaj mora kdo delati: kaj muzeji in kaj zavodi za spomeniško varstvo. Če nekdo ne more opravljati določenih nalog, se po dogovoru naloge oddajo drugemu. Teh problemov v Ljubljani nimamo, mi sklepamo posebne dogovore. Npr. LRZSV ne more delovati na Ljubljanskem barju. Poleg tega bi bilo nekoliko nezrelo, da bi se jaz

vtikal v Barje, ker nisem strokovnjak zanj, pač pa imamo inštitut, ki se ukvarja z Barjem. Zdi se mi logično, da bomo dali tako nalogo tistemu, ki je strokovno najbolj primeren, da bo on skrbel, s tem da mora še vedno vse glavne zaščitne naloge opravljati zavod, ker je pač on pooblaščen, da to dela. Sicer pa jih tudi ne raziskuje inštitut, ampak vsi muzeji, skoraj vse organizacije, ki so v Ljubljani, ker jih inštitut oddaja naprej. Po sklepu "konzorcija", ki ga imamo, je poseben svet, ki to oddaja. To je ena stvar. Druga stvar. Program neke ustanove ne more biti neusklajen z zakonskimi določili. To je povsem logično. Zavod za spomeniško varstvo bi se v konkretnem primeru moral dogovarjati in reči: tukaj imamo v našem programu to vključeno in bi tako tudi zakoličili svoj program. To gre samo skozi dogovore, drugega odgovora jaz tu ne vidim.

Ljudmila Plesničar: Če smem povzeti tvoje in Blažev. V svojem prvotnem ekspoziciji sem poudarjala, da gredo vsi finančni posegi in vsi ostali samo na osnovi dogovarjanja. In sicer morajo temeljiti na nekem predhodnem dogovarjanju, kajti nihče, niti zavod za spomeniško varstvo niti muzej, ne more imeti nikakršne prioritete na kateremkoli zemljišču. Sedaj pa ponovno na osnovi 82.člena vprašujem kolege, kakšna je danes razlika med zaščitnim izkopom in sistematičnim izkopom? Obstaja? Po moje ne. Ker za zaščitna ali pa sistematska izkopavanja si dolžan dati enako dokumentacijo, tretirati spomenik enako.

Marjan Slabe: Sistematično raziskovanje nima neposredne povezave, razen kot način dela ob zavarovanju spomenika. To sta dva pojma. Raziskava je tudi po svoje varovanje. Varovanje spomenika je predano organizaciji za varovanje kulturne dediščine, in sicer nepremičnih spomenikov, premičnih spomenikov pa muzejem. Je pa lahko to vprašanje, ki ga puščamo za naprej in ga ponovno damo v razpravo. Nikdar zavodi za spomeniško varstvo in nikdar muzeji ne bodo vršili vseh zaščitnih izkopavanj, ker jih je preveč.

Blagoje Jevremov: Ali se lahko pojavljajo tudi kot delodajalci?

Marjan Slabe: Ne gre za to. Zavod za spomeniško varstvo je dolžan poiskati, zavarovati spomenik, zato pa on prevzame prvi korak, da bo speljal zavarovanje. Po zakonu je pač to dolžna storiti organizacija - zavod.

Drago Svovljšek: Če sem prav razumel dr. Plesničarjevo, potem je to bilo vprašanje ocene zvrsti izkopavanj, kvalitete in doslednosti pri izkopavanjih, pa naj bi bila to zaščitna ali sistematična, torej strogo znanstvena in zavarovalna. Med njimi naj bi ne bilo razlik. V preteklosti so te razlike bile, za vnaprej pa zagato razrešuje 55.člen zakona. Ta pravi, da "zavarovalna arheološka raziskava zemljišča obsega zlasti zavarovalno izkopavanje z izdelavo sprejete dokumentacije, ki omogoča znanstveno obdelavo najdišča"...; na osnovi take raziskave se potem določi končna namembnost zemljišča. Mislim, da bi bilo zelo prav, če bi danes na tej okrogli mizi sklenili, da mi določimo, kaj je to "ustrezna dokumentacija". Če rečemo, da je to brezkompromisno najboljša možna dokumentacija, ki je enaka pri zavarovalnih in pri sistematičnih izkopavanjih, potem s tem že danes lahko izničimo razlike, ki so mogoče še bile. Ne vem natančno, kateri člen, vendar v enem je zapisano (da, pri rokih), da je rok za odločitve 15 dni... Vendar pa prav tam tudi piše, da v primeru, če je finančno breme prehudo, nihče ne more prisiliti izkopavalca, da mora raziskavo na silo končati in pušča določen čas za zagotovitev denarja in za izvedbo izkopavanj. V tem primeru pa se zavarovalno delo, če se podaljša, že spremeni v sistematično. Tako si vse to predstavljam. S tem na tem mestu zase, še bolj pa navzven, zatrema morebitni dvom o tem, ali so zavarovalna in sistematična izkopavanja različna, če je med njimi sploh kakšna razlika. Po moje teh razlik ne bi smelo biti, v korist naše stroke pa je, da tako razmišljanje vzakonimo, da razlik ne priznavamo.

Marjan Slabe: Ne gre tukaj za način zavarovanja, je pa razlika v samem delu. Povedal sem, da sta tu dva pojma. Zaščitna raziskovanja se v principu ne smejo razlikovati od sistematičnih z izjemo seveda časovnega roka in nekaterih drugih prvin, ki jih pač narekuje zaščitni ukrep.

Ljudmila Plesničar: Definirajte varovanje kompleksa 5000 m², ki se ga loti nek zavod za spomeniško varstvo!

Marjan Slabe: Ne razumem, kaj hočeš s tem.

Ljudmila Plesničar: Kaj je to? Vaša naloga je, da varujete spomenik. Da zaščitite spomenik. To je vaša naloga. Vaša naloga je tudi to, da pripravite študije, elaborate za njihovo varovanje. Tudi to, da izkopavate. Recimo, da nek zavod za spomeniško varstvo prevzame nek teren 2000 m². Mi vemo, da gredo vsa naša zaščitna izkopavanja v komplekse, ki bi jih bilo treba absolutno samo sistematično reševati. Definirajte mi vi iz zavoda za spomeniško varstvo, kaj smatrate pod zaščito kompleksnega odkopa 2000 m²!

Marjan Slabe: Zaščitno izkopavanje, podobno kot je sistematično izkopavanje. Nič drugega.

Božidar Slapšak: V čem je podobno in v čem različno?

Marjan Slabe: V roku je sigurno različno.

Božidar Slapšak: Smem tu navesti 54.člen: "Kadar obsega stavbno zemljišče arheološko najdišče, vsebuje priprava stavbnega zemljišča tudi zavarovalno arheološko raziskavo tega zemljišča." To se pravi, da je izkopavanje del priprave stavbnega zemljišča, ne pa reševanje v trenutku začetka gradnje. Ker naprej pravi člen 55: "Na podlagi takšne raziskave se dokončno določi njegova namembnost."

Marjan Slabe: In teren ne more biti sproščen spomeniških pogojev, dokler ni raziskan.

Božidar Slapšak: Ob upoštevanju teh členov se zdi vprašanje roka veliko manj izrazito.

Janez Dular: Verjetno ta diskusija nima pravega smisla. Vprašanje, kaj je zaščitno in kaj sistematično, si sicer lahko zastavimo, dejstvo pa je, da je metoda dela pri obeh posegih ista. Spomenik moramo namreč v vsakem primeru varovati do konca. Razlika je verjetno le v tem, da govorimo o zaščitnem izkopavanju takrat, ko nas v akcijo potisnejo "višje sile" (npr. gradnja), medtem ko velja za sistematično izkopavanje tisto, za katerega se zaradi potreb vede sami zavestno odločimo.

Drago Svovljšek: Samo to je razlika. Sedaj pa se postavljaja, podobno kot pravi Ljubo Slapšak, vprašanje priprave stavbnega zemljišča. Bilo bi prav, da od tu odidemo z jasno predstavo o tem, kaj ta priprava stavbnega zemljišča pomeni, kako bomo to razlagali, kadar se bomo srečevali s problemom vdora nekega gradbenika na arheološki teren. Zame je priprava gradbenega zemljišča vse, od ureditve komunalij in poti, torej popolna ureditev in šele potem je možna prodaja parcel in zidava. Prva naloga pa je na zemljišču, ki je arheološki teren, arheološko izkopavanje, šele za njimi pridejo na vrsto druge naloge: kanalizacija, ceste in drugo. Če je tako, potem nas noben rok ne sili več nikamor. Ker bomo z našim raziskovanjem začeli dovolj zgodaj, nam naslednji člen (mar je tako razmišljanje res povsem teoretično in v praksi ni izvedljivo?) daje možnost, da gradnja zaradi pomembnih odkritij ni možna. Tudi s tem smo praktično izničili zavarovalna izkopavanja in prešli v sistematična. Odločimo pa se seveda tudi lahko, da z delom prenehamo, če presega naše zmognosti, denarne in kadrovske ali pa če raziskovalne potrebe stroke takih raziskovanj ne potrebujejo. Tako zemljišče potem lahko stoletja čaka. Ali je to možno? Ta pot?

Ljudmila Plesničar: Pri pripravi zemljišča smatram, da spada še nekaj zraven. In sicer priprava študije in elaborata za zaščito, varovanje in konservacijo dotičnega spomenika.

Iva Čurk: Novelira se zakon o urejanju stavbnega zemljišča, o razpolaganju s stavbnim zemljiščem in urejanju stavbnega zemljišča. Ta zakon določa kratke roke, ki obvezujejo geologe in druge urejevalce. V starem zakonu ni bilo alinee o kakršnihkoli drugih delih

kot o seizmičnih in geoloških raziskavah. Sedaj opozarjamo, da v 54. členu zakona o NKD piše, da sodi tudi arheološko zavarovalno izkopavanje v komunalno ureditve zemljišča. Seveda roki ne bodo daljši, za finančne obveznosti pa tudi je določena logika. V podrobnosti bomo to reševali v okviru cele vrste drugih dokumentov, med njimi tudi mednarodnih dokumentov, ki na njih sloni naša stroka. Pomembna je npr. podpisana konsekvence o preprečevanju nedovoljenega prometa s kulturnimi dobrinami. Naslov nič ne pove, a je zelo važna za arheološko delovno metodo, govori o krajah na arheoloških najdiščih in dotika se izpeljav newdelhijskega priporočila. V tej zvezi pride do izraza tudi razlika med zavarovalnim in raziskovalnim arheološkim izkopavanjem. Upoštevati nekaj zahtev teh dokumentov in razliko, zakaj izkopavamo, to bo tudi element dobrega planiranja. Navsezadnje bi vsi želeli, kjer moramo npr. narediti zaradi časovne nuje in obsega terena strojne järke, da bi mogli raziskovati na kakšen bolj poglobljen način. Vprašanje je, kdaj se sploh odločimo le za sondiranje in kdaj za frontalni izkop. Te dileme poznamo tudi v raziskovalnih izkopavanjih, v zavarovalnih izkopavanjih pa so omejitve nujna, ki jo uzakonja tudi domača in tuja varstvena teorija. Strokovna vest je vendarle normirana. Torej mora teren vendarle imeti neko stopnjevano vrednost, poseben pomen, kadar zahtevamo od družbe maksimalen napor za izvedbo zavarovalnega izkopavanja s frontalnim izkopom celotnega prizadetega zemljišča.

Drago Svobljšek: Po moje gre sedaj za to, da izdelamo enotno stališče, da vsi enako menimo in mislimo (dodajmo še to, kar predlaga dr. Plesničarjeva - teoretični del priprav in zavarovanja): da se pripravijo stavbne zemljišča začenja z arheološkim raziskovanjem, pa naj bo to sondiranje ali razširjeni izkopi; o obliki se bomo odločali sproti. Tu ne razpravljamo o obliki, razpravljamo o vrstnem redu. Najprej mora spomenik biti teoretično zavarovan, če to je, potem je prvo v tej pripravi arheološko raziskovanje in šele za tem smejo na zemljišče gradbeni stroji, šele za tem smejo biti na njem zastavljene tudi druge oblike priprave, če si vse skupaj sploh prav predstavljam. S tem pa se hrč poveže vprašanje, v kakšni obliki in kam se vklaplajo stroški za to pripravo. Ali je ta priprava kompleksna, da se je morajo gradbeniki lotiti z velikim kupom denarja, v katerem je ustrezen del namenjen tudi arheologiji in pa seveda vprašanje, kdo zagotavlja denar za to pripravo. Do sedaj smo investitorje vedno oženili, še posebej zato, ker smo jih, kompromisno, že vnaprej spuščali na prostor, kjer so načrtovali gradnjo in smo jih potem s težavo odrinjali z boljših odkritij.

Marijan Slabe: Še vedno ostaja nedokončno rešen - gledano s pravnega stališča - problem financiranja zaščitnih raziskav.

Drago Svobljšek: Današnja okrogla miza ponovno zahteva, da se v komunalni prispevek vključi tudi arheološke raziskave.

Marijan Slabe: To je republiški zavod že sprejel v svoje delo.

Iva Čurk: To smo že naredili in sicer na osnovi enega samega argumenta, da gre za uskladitev zakonodaje. S tem pa način financiranja še ni rešen, saj morajo stroški ostati v okviru sprejemljive višine komunalnega prispevka in to tisti stroški, ki jih mora prispevati neposredni uporabnik. Dalj pa mora pomagati združevanje sredstev za kulturo.

Marijana Jevremov: Vprašala bi le nekaj. Malo bom mešala staro in novo. Konkretno se bom navezala na Ptuj, ker ta problem najbolj poznaj. Recimo na Hajdini, kjer ponekod sežejo kulturne plasti do 6 metrov globine, gradijo privatniki s soglasjem zavoda, ki predvideva arheološki nadzor nad izkopom. Izkop je omejen le na gradbeno jamo in na globino, navadno do enega metra ali ne, saj je odvisen od načina gradnje. Ali je ta način možen ali ne, glede na zakon? Še to. Prihajajo soglasja, konkretno za obvoznico ceste, ki gre tudi po zemljiščih A kategorije, v soglasju pa je

predviden le nadzor. Kako je potem v tem konkretnem primeru sploh možno upoštevati zakon? Po zakonu se sploh ne bi smelo pristopiti h gradnji brez predhodne raziskave zemljišča. To so življenjski problemi, s katerimi se skorajda vsakodnevno srečujemo v Ptujju.

Marijan Slabe: Ne vem, če ti lahko kdo tukaj odgovori. Jaz ti ne morem.

Matej Župančič: Če je npr. sprejet urbanistični red za neko občino brez spomeniško-varstvenih določb, kakšne posledice povleče v naslednjih petih letih?

Iva Čurk: Porazne.

Timotej Knifčič: Rekel bi samo to: če govorimo, da na to vprašanje ne moremo odgovoriti, potem je skoraj zastoj razpravljati o tem zakonu. To je osnovno vprašanje, na katerega moramo odgovoriti.

Marijan Slabe: Ne, mi govorimo sedaj o načelnih vprašanjih, ki jih razlikujemo in ne gremo v detajle. Takšnih problemov bo še in še. Ampak za to ni nobenega pravnika in nobenega strokovnjaka, ki bi znal na to ustrezno odgovoriti.

Blagoje Jevremov: Noben zakon ne more biti zakon, če ne more dati izhodišča za reševanje konkretnih primerov. Vsak zakon je dejansko izhodišče, obveza in sankcija, da se rešujejo ti problemi. In sedaj, ko je nastal ta problem, ga ne moremo sami razrešiti. To bi se moralo vendarle sprožiti in o tem razpravljati. Ne gre zato, ali ga bomo danes rešili, ampak le toliko, da se apostrofira, da je to treba rešiti.

Marijan Slabe: Če nek zavod nekaj odredi, je to naredil na podlagi strokovnih izhodišč in je on za to odgovoren.

Blagoje Jevremov: Ne mešajmo sedaj zavodov, ko je gradbena jama tu. Soglasje je za nadzor nad izkopom. Gradil bi tisti investitor, ki se pojavi. On skoplje svojo gradbeno jamo do metra globine. Tudi po prejšnjih raziskavah se ve, da je na sosednji parceli globina kulturne plasti do 3, 4 ali več metrov. Sedaj postavljam glavno vprašanje. Zakon predvideva, da se zemljišče, preden se ne razišče, ne more spustiti za gradnjo? Mi smo lahko nadzorovali le vrhnje plasti, nismo pa jih raziskali. Kako naprej? To je treba nekeje apostrofirati. Ne gre sedaj, katera ustanova bo izvajala dela, ampak gre za osnovno vprašanje.

Marijan Slabe: To je strokovnega značaja.

Iva Čurk: To je treba v smislu novega zakona rešiti v okviru nove odločbe. Zraven je zastavljeno strokovno vprašanje, ob planiranju ga je treba rešiti.

Ljudmila Plesničar: Mislim, da ni to samo strokovno vprašanje. Navezala se bom na kolego Omana, ko pravi, da dokler ne bomo v planskih dokumentih vsake občine posebej in ne bomo točno določali za vsako zemljišče posebej, kaj vsebuje, kakšni so režimi, kaj zahtevamo, do takrat ne bomo mogli niti v komunalni prispevek. To je bistvo vsega. To se pravi, da zavodi za spomeniško varstvo, ki skrbijo za to, morajo imeti to evidenčno absolutno narejeno ter moramo biti vključeni v vse planske dokumente in urbanistične plane. Če tega ne bo, potem ne moremo čisto nič.

Matej Župančič: Kolikor to zveni logično, pa se to ne dela. Prihajajo urbanistični redi ven, ko nimajo spomeniško-varstvenega elaborata.

Marijan Slabe: Poslušajte, sedaj gremo preko okvirov te okrogle mize. Mi se držimo načelnih zakonskih vprašanj, ne pa posameznih pojavov, posameznih anomalij. Vem, da te obstajajo, pa jih tu ne bomo reševali. Pomembno je reševati trenutno, npr. problem načina investiranja za zavarovanje, vendar ne od primera do primera, ampak v splošnem, kompleksno. Te posamezne anomalije pa so zame vprašanja, ki jih morajo ustanove reševati med seboj; tu ni časa za to. Seveda pa jih je potrebno reševati. Vedno sem za to, da jih rešujemo, npr. problem Ptujja, ki je pogosto na dnevnem redu. Ampak v takem primeru bi bilo potrebno, da predhodno dobimo gradiva; šele potem lahko poskušamo probleme usklajati in reševati. Je pa to res. Mi tukaj nismo pravniki, vendar smo se dolžni z njimi posvetovati. Sam poznam zakon toliko, kolikor sem na njem delal.

Marjana Jevremov: Mislila sem, da bi to bilo priporočilo te okrogle mize, da se zakon povsod enako uporablja in da se nastopa enotno.

Marjan Slabe: Moralo bi se enotno, sploh ne bi smelo biti drugače.

Marjana Jevremov: Zato bi rabili tudi stališča.

Marjan Slabe: Poudaril sem, v tekstu sem točno rekel, da je smiselno, da utiramo enotno naša delovna načela in s tem doprinesemo družbi tisto, kar od nas zahteva.

Matej Šuparičič: Kako se rešujejo problemi na nestavnih zemljiščih, npr. na kmetijskih?

Iva Curk: To je hud problem, ki mu ne moremo blizu drugače kot s plani.

Blagoje Jevremov: Toda zakon že velja. Resnično zaživi med nami, ko ga uporabljamo in ga nekdo od nas čuti na lastni koži. Tukaj pa je zakon le na papirju. Občutili ga bomo, ko bomo morali v enem ali dveh letih imeti vse to, kar nam predpisuje. Konec koncev so take okrogle mize zato, da se razčisti take stvari, oziroma odprta vprašanja, od načelnosti naprej. Bodimo konkretni. To ni strokovno vprašanje, ki je bilo povezano s stavbnimi in komunalnimi zemljišči, s pripravo in vsemi temi rečmi. Nam vsem zakon nalaga iste dolžnosti in obratno tudi pravice. V konkretnem slučaju, če se gremo dogovarjat od ustanove do ustanove, ne moremo zadostiti zakonskim predpisom. To pomeni, da bi mogli kljub temu imeti nek svoj pravilnik, po katerem bomo dela, ki jih opravljamo ali jih bomo opravljali, določili in verificirali. Po njem lahko ocenjujemo, koliko smo jih opravili, če so pomanjkljiva, zakaj, v tem ali drugem smislu. Šele takrat bo naše delo usklajeno. Še enkrat bi rad na koncu povedal, da zakon občutimo šele takrat, ko ga izkusimo na lastni koži in ne na papirju.

Marjan Slabe: Kot vodja debate odgovarjam na tole s tem, da nisem pripravljen tako, da bi bil kos tem odgovorom, zato ker sem mislil, da o tem ne bomo debatirali. Za to rabi človek prej gradivo, da ga preštudira in to bi moral s prakso analizirati. Karkoli bi odgovoril sedaj, bi bilo prej nespametno kot pametno.

Drago Švoljšak: Zelo na kratko smo se dotaknili nalog, ki nam jih zakon nalaga, bodisi tistih, ki jih nalaga zavodom, bodisi tistim, ki jih nalaga muzejem. Nismo tudi razčistili, kje so meje med enim in drugim; tega se precej neradi lotevamo ali pa je resnično ta razmejitev tako zapletena. Postavil pa bi tole vprašanje: ali pripravljalec zakona in vsi tisti, ki so pri pripravah sodelovali, poznajo tudi rešitve za problem novih zaposlitev, novih ljudi, še posebej v spomeniški službi. Ta ima v zakonu navedenih vrsto nalog, med njimi so tudi raziskovalne, raziskovalne v pomenu varovanja. Vemo pa, da je spomeniška služba oz. večina arheologov te službe pretežno zaposlenih z zaščitnimi arheološkimi izkopavanji, kar pomeni, da se ne bodo mogli (če tako ostane) posvečati osnovnim nalogam, ki jim jih zakon nalaga - če to so osnovne naloge? Zaščitno izkopavanje mora biti opravljeno z dogovarjanjem, tudi s sodelavci od zunaj. Ali torej velja, za več in večje naloge več ljudi, več denarja. Kje vse to dobiti? Za nekatere naloge je v zakonu zapisano, kako in kje, npr. nova naloga je izdelava registra in zanjo morajo zagotoviti sredstva skupščine občin. Priprava registra pa obsega niz operacij in vprašanje je, kaj se v ta strošek sme šteti.

Marjan Slabe: Zakon obseg dela razširja. Že v uvodu sem podal, da zakon razširja naloge, celo na naravovarstveno dejavnost. Varstvo narave je sedaj tudi kulturna dejavnost. Kaj to pomeni? To pomeni, da bo kulturna skupnost obremenjena še z eno dejavnostjo. Moram povedati še to, da v bodoče ne bo mogla obstajati nobena ustanova, pooblaščenca za varovanje, če ne bo prej registrirana. Zato bo morala tudi imeti toliko in toliko ljudi. Za to se sedaj pripravlja podzakonski osnutek, ki bo torej določal, koliko ljudi najmanj mora imeti muzej, ki bo odgovoren za varovanje premičnih spomenikov, ali pa druga organizacija, ki bo delala v varstveni dejavnosti.

Marjana Jevremov: Vsi imajo družbeno verificirane norme. Mislim, da je zadnji čas, da jih imamo še mi. Le na tak način bomo lahko rekli, da taka in taka dela zahtevajo toliko in toliko ljudi in časa.

Marjan Slabe: Pripravil bi te v toliko, ker niso razumela, kaj sem hotel reči. Ustanove bodo registrirane že s tem, če bo za neko delo ustrezna minimalna zasedba.

Marjana Jevremov: Mislila sem nasploh za dobrobit muzejskega dela. Šole in drugi imajo svoje norme, mi pa nobenih.

Iva Curk: To je dobro postavljena misel, ki pa bo seveda v praksi verjetno zelo dolgo časa izgledala na žalost drugače. Akademski izobrazba vendar še ne daje vse usposobljenosti za dobro muzejsko in dobro konservatorsko delo.

Blagoje Jevremov: Oglasil bi se k temu. Recimo, moj osnovni problem s katerim se srečujem, je ta, da nimamo nobenih norm. Če hočemo naše plane ovrednotiti, nimamo pa norme, je težko z njimi predreti na kulturne skupnosti. Tam nam vedno rečejo, da za kulturo ni nobenih norm. Nova delovna mesta se lahko odprejo tam, kjer imajo zato izgotovljene norme. Mi se še vedno vrtimo okoli tega, nimamo izdelanih osnovnih izhodišč za oblikovanje, ugotavljanje, primerjanje dela in zahtevnosti, kakovosti in količine itd. Lahko se enkrat pristopi k temu, da se vendarle izdelajo norme, ki naj se verificirajo. Na podlagi teh lahko vemo, koliko dela lahko opravimo v tekočem letu s takšno zasedbo, za koliko dela smo financirani, koliko del in nalog lahko opravimo iz zakona, ki nam jih sedaj nalaga. Za to delo, ki bi se opravljalo v toliko in toliko letih, bi potrebovali take in take zaposlitve kadra.

Marjan Slabe: Saj to bi morali že imeti. Poslovna muzejska skupnost je verjetno izdelala skupen srednjeročni slovenski plan, po katerem se to dela. Morala bi. Ta je npr. že drugi ali tretji, kar sem jaz v poslovni skupnosti zavodov za spomeniško varstvo, ki obsega kadrovske plan, finančni plan itd.

Peter Petru: Oglašam se v zvezi z določilom 27.člena zakona, ki govori o tem, da določeni muzeji vodijo register premičnih spomenikov na področju občine. S tem se prelega ta dejavnost z zavodov na muzeje, s čimer dobijo čisto upravne naloge. Dosedanje izkušnje sta povzela člena 24 in 26, kjer je zelo celovito poskrbljeno za zbirke in posamične predmete v muzejih. Po novem pa se prelega muzejstvu dosedanje spomeniško-varstvene naloge, ker so te oskrbele ves administrativno-upravni postopek, da je bil nepremični spomenik vključen v evidentirano dediščino in razglašen za spomenik.

Kar smo sedaj uvedli, in proti čemur se ne moreš boriti, je prenos registracije in s tem nove dejavnosti na muzeje. Muzej mora sedaj - brez ustreznih okrepitev s strokovnjaki - prevzeti dejavnosti, za katere niso usposobljeni, ker so imele to ključno nalogo spomeniško-varstvene organizacije. Zakonodajalec je tako po mojem tudi zavrl razvoj, ki je bil po mojem dokaj dober in sicer smer, da dobi vsak zavod vsaj enega arheologa, oz. tam, kjer je področje regionalno, tudi več. Z novim določilom zakona smo to možnost, na katero bi morali prioriteto misliti in sicer na ustrezno močno personalno zasedbo na ravni spomeniških zavodov. Tako pa smo verjetno izgubili možnost, da bi dobili od 5 do 10 sistemiziranih delovnih mest. Če pustimo sedaj ob strani to mnenje, ostaja dejstvo, da dobivajo nekateri (?) muzeji naloge, ki niso v njihovem poslanstvu in jih spreminja ter jim nalaga upravna opravila. Tu se postavi še vprašanje pokrajinskih muzejev in Narodnega muzeja v konkretnem kontekstu te skrbi.

Djurdž Bojan: V zvezi z Narodnim muzejem imam vprašanje. Kje najde v tem zakonu Narodni muzej svoje mesto? Naloge vseh drugih centralnih institucij so definirane, ni pa definirana vloga Narodnega muzeja.

Peter Petru: Glede Narodnega muzeja velja isto kot tudi pri vseh pokrajinskih muzejih, da je osnovan za

območje (SRS) oz. pokrajino oz. za posebne naloge oz. zbirke.

Poleg gotovo nespornih primerov, ko so muzeji že po imenu vezani na teritorij, npr. Mestni muzej, Ptujski muzej, Loški muzej, pa imamo druge, ki nimajo svojega teritorija oz. neposredne občinske meje tako npr. Pokrajinski muzej Maribor in enako Narodni muzej. Za te je določen očitno drugačen postopek - enako tudi Fakulteta in enako tudi Akademija, kadar gre za izkopavanja v neki občini. Tu se bo treba dogovarjati.

Bojan Djurčič: V 70. členu tega zakona sta zelo jasno poudarjeni vlogi Zavoda SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine in Arhiva SR Slovenije kot republiških upravnih organizacij. Tu Narodni muzej ni omenjen.

Marjan Slabe: Da, vendar sta to republiški upravni organizaciji.

Peter Petru: Jaz sem se enako kot sedaj Bojan pobunil, da bi bilo potrebno dati Narodnemu muzeju nekoliko poudarjeno vlogo v republiki oz. pri pokrivanju nekih širših in matičnih nalog v okviru slovenskega prostora, kar bi imel Narodni muzej v Ljubljani. To pa je propadlo. Drugi vidik, ki ga ne smemo zanemariti, pa je ta, da je dejavnost Narodnega muzeja tudi etnično obarvana. Arheologija je pri tem še posebej zainteresirana, saj se naš interes usmerja glede na vsakokratno etnično mejo in so naše starosvetnosti na Gospe Sveti in Blatogradu ter v naselitvenem obdobju do Donave. Če bi se to Narodnemu muzeju odvzelo, bi bilo to hudo za samo dejavnost. Kakor je za Arhiv napisano, da skrbi in vodi evidenco arhivalij izven slovenskih meja, tako bi tudi Narodni muzej lahko mirne duše to opravljal, skupaj s še kakimi drugimi nalogami.

Drago Svoljšak: Narodni muzej je v zakonu omenjen, če le zapisano prav razumemo. Torej: "muzej, ki je ustanovljen za območje SRS, opravlja v soglasju z muzejem iz prejšnjih dveh členov - to so posebni muzeji in občinski muzeji - naloge varstva tistih premičnih spomenikov in znamenitosti, ki so velikega ali izjemnega pomena za SR Slovenijo". Tak muzej, ustanovljen za področje SR Slovenije je torej v zakonu predviden. Lahko je to že kar Narodni muzej, če pa ni, se zastavlja vprašanje ustanovitve takega muzeja, če še ni ustanovljen. Problem je razrešitev razmejitev med pravicami in dolžnostmi, pa problem kriterijev, o katerih smo govorili na začetku: katera merila nas bodo vodila pri odločanju, kaj je spomenik in kaj ni in kateri od teh je potem še velikega ali izjemnega pomena za SR Slovenijo.

Božidar Slapšak: Če sem dobro razumel vprašanje, ki ga je postavil Bojan, gre za naslednje: kako naj razložimo dejstvo, da sedaj Narodni muzej mora voditi register premičnih spomenikov, če pa ni upravna organizacija. Tu pojem upravne organizacije ni popolnoma jasen.

Marjan Slabe: Saj odslej nobena ustanova ni upravna organizacija. Prej so bili zavodi za spomeniško varstvo deloma upravne organizacije, sedaj pa niso več. So samo organizacije za varovanje dediščine. Je pa lahko neka ustanova, pooblaščenca od občine, za opravljanje določenih upravnih nalog.

Božidar Slapšak: Tu preprosto ni naveden Narodni muzej kot upravna organizacija za razliko od Republiškega zavoda in Arhiva, ki sta navedena kot taka. Ni povsem jasno, zakaj.

Drago Svoljšak: Tu je še en problem. Pomagati mi morate, da ga bom pravilno opredelili. To je izdaja dovoljenj za arheološka izkopavanja, predvsem so to merila za izdajo dovoljenj. Kdo bo dovoljenje izdajal? V zakonu je zapisano, da bo to opravljal republiški upravni organ za kulturo. Na osnovi katerih in kakšnih meril? Ali bodo poleg splošno uveljavljenih - overovljeni raziskovalec, usposobljena ustanova, zagotovljena sredstva in drugo, kar sodi zraven - eno izmed meril, in mislim, da bi moralo biti bistveno, tudi vključitev naloge v arheološki raziskovalni program, ki je tudi program našega društva, veljavno sprejet in bi zato moral veljati kot bistveni akt pri odločitvah za

izdajo dovoljenj. Torej cela kopica vprašanj, eno je zastavljeno že tudi kot predlog. Ne vem tudi, kako bo ta republiški upravni organ ravnal, kdo mu bo pravzaprav svetoval, kako naj dela? Po moje sam ne more in ne sme odločati. Bo to Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine?

Iva Curk: Odločba za dovoljenja je toliko preformulirana, da so pogoji skrajšani, saj so že objavljeni v Varstvu spomenikov.

Božidar Slapšak: Še eno vprašanje. Da bi se lahko izvajali člani 53 do 56 - v zvezi z zavarovanjem arheoloških najdišč, ne arheoloških spomenikov, mora obstajati nek register, register arheološke dediščine, arheoloških najdišč, ne samo arheoloških spomenikov. Tega pa zakon ne predvideva.

Marjan Slabe: Na tem se dela.

Daniilo Breščak: Na odboru društva smo se pogovarjali, da bi na temo arheologije in novega zakona pripravili Kulturne diagonale. Takrat smo rekli, da naj bo tale današnja okrogla miza predhodna obravnava, na kateri naj bi tudi izpostavili vprašanja, o katerih bi veljalo govoriti na teh diagonalah. Zanima me, ali lahko že danes zapišemo vprašanja, ki bi jih obravnavali na Kulturnih diagonalah?

Marjan Slabe: Smatram, da bi bilo potrebno na RTV v celoti odgovarjati o varstvu narave in spomeniškem varstvu. Ne vem, če je dovolj, če bi sodelovali samo arheologi.

Božidar Slapšak: TV je že imela oddajo o privatnih zbirkah v luči novega zakona. Očitno je že začela s parcialnim predstavljanjem zakona.

Marjan Slabe: To je treba še pripraviti. Na koncu sem mislil postaviti to vprašanje. Ker smo videli, da je vprašanje še veliko, zlasti individualnega značaja, ki izstopajo, in na katera ne more odgovoriti nekdo od nas sam, bi se bilo treba pripraviti, recimo s pravnikom ali v širšem telesu. To telo, ki je pripravilo ta sestanek, bi po analizi poskušalo odgovoriti na vprašanja. Seveda pa jih je potrebno prej predebatirati s pravnikom, pravnim tolmačem zakona, in šele nato nanje dati ustrezne odgovore.

Drago Svoljšak: Torej ohranimo to telo kot posvetovalno telo še naprej?

Marjan Slabe: Za individualna vprašanja. Ta komisija pa bi lahko pripravila tudi tiste določene probleme, o katerih se bo govorilo na TV in kjer moramo imeti enotno stališče. Zato mislim, da, dokler mi tu ne bomo razčistili svojih problemov, se na TV ne moremo pojaviti.

Iva Curk: Predlagam, da bi po tem zapisu na vprašanja, ki smo jih zastavili, pa nanje ne odgovorili, skušali najti odgovor, sami in s pomočjo drugih.

Marjan Slabe: Ta okrogla miza naj gre dalje. V taki ali drugačni obliki, ker bo zmeraj še in še vprašanj. Za navzven pa bi rekli sledeče, da moramo priti z izčiščenimi, enotnimi merili. Mi ne moremo navzven, pred ljudmi, razčiščevati probleme, ki jih imamo.

Drago Svoljšak: Velja torej tisto, kar smo v začetku dejali, da se brez točnejših dogovorov ne smemo raziti. Vsega nismo dorekli. Velja pa, da smo se domenili, da osnujemo telo, komisijo ali kakorkoli pač imenujemo skupino ljudi, ki bo pripravljala predlog za skupno dokumentacijo, kar naj bi bila potem vsebina naslednje okrogle mize. To mislim, da je lahko naš današnji sklep. Potem pa bi rad še enkrat vprašal, kako je z uskladitvijo našega zakona in zakona o urejanju zemljišč in ali ima smisel, da s tega mesta v podporo Zavodu SRS terjamo, naj se zakona uskladi?

Iva Curk: Uskladiti se mora, vendar bo treba v razpravi najbrž eno in drugo še razložiti.